

בס"ד, יום ראשון כו' אלול תשע"א

שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת בכורות ט – טו (132)

א. (1) חמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים, מה הדין לענין קדושת בכורה (פרט), ומדוע? והאם יש לרדוף הכא משום חציצה, ומדוע? (2) כיצד הדין היכא דילדה זכר ונקיבה, ומדוע? (3) שתי חמורות שלא ביכרו וילדו שני זכרים, מה דינם, ומאי קשמע לך מתניתין בהאי דינא?

ב. (1) מה דינו של הפטר חמור קודם הפדיון, ומנלן? ומה דינו של בכור אדם קודם הפדיון, ומנלן? (2) המקדש אשה במעשר שני בגבולין, האם מקודשת ומדוע? והאם אפשר להוכיח מדין הפרשת חלה בעיסת מעשר שני בגבולין, ומדוע? ומה רצו להוכיח מסוגיין מדין זה? והאם הוא מוכח, ומדוע? (3) כיצד דרשו לקרא "לא תעבוד בבכור שורך ולא תגזו בכור צאנך", ומה הכריח לדרוש הכי?

ג. (1) האם שור הנסקל ועגלה ערופה מקבלים טומאת אוכלין, ומדוע? ולמאי נפקא מינה בטומאת אוכלין דידהו? וכיצד הדין בפטר חמור ובבשר בחלב, ומדוע? (2) מה דינה של נבלת בהמה טמאה או טהורה לענין טומאת אוכלין, ומה דין החלב דבהמה טמאה או טהורה, ומדוע? ומה דינו לענין הכשר? (3) מה דינה של נבלת עוף טמא או טהור לענין טומאת אוכלין, ואי נימא דיש בו טומאת אוכלין האם צריך הכשר, ומדוע?

ד. (1) השוחט עוף טמא להתלמד בהלכות שחיטה, האם הוכשר לקבל טומאה, ומדוע? וכיצד הדין היכא דשחטו בלא כוונת שחיטה או נחרז? ומה דין דמו להכשיר אוכלין אחרים, ומדוע? (2) מה דינו של פטר חמור לאחר עריפתו? והאם אפשר ללמוד את דינו מדינו קודם עריפתו, ומדוע? (3) המקדש בפטר חמור קודם עריפתו, האם מקודשת, ומדוע? וכיצד הדין לאחר עריפתו, ומדוע?

ה. (1) האם יש שיעור לשוויו של השה הנצרך לפדיון הפטר חמור (פרט), ומדוע? וכיצד מורין הלכה למעשה? (2) האם אפשר לפדות פטר חמור בשוויו ולא דווקא בשה, ומדוע? (3) האם אפשר לפדות פטר חמור של חבירו, ומדוע? ואי נימא דיכול לפדותו, האם יכול ליטול החמור לעצמו, מדוע, ומנלן? (4) היכי משכחת לה מעשר בהמה בפדיון פטר חמור, ומדוע דווקא בהאי גוונא?

ו. (1) ישראל שירש טבלים ממורחין מסבו הכהן, כיצד ינהג עם התרומות והמעשרות ומדוע? והאם אפשר ללמוד את דינו מדין היורש פטרי חמורים מסבו הכהן, או את דין הפטרי חמורים מדין הטבלים, ומדוע? (2) ישראל שקנה מגוי תבואה ממורחת, כיצד ינהג בענין התרומות והמעשרות, ומדוע? והאם יש נפקא מינה מי עשה למירוח? והאם יש להוכיח מהאי סוגיא מה דין תרומות ומעשרות בלקוח מדאורייתא, ומדוע?

ז. (1) האם אפשר לפדות את הפטר חמור בשה שחוט או בן פקועה, ומדוע? (2) והאם אפשר לפדות בשה שאביו עז ואמו רחל או אמו פרה, ומדוע? וכיצד הדין בנדמה לעז הנולד משה ורחל, ומדוע? (3) והאם אפשר לפדות בשה בעל מום, ומדוע? (4) מה דין נדמה שדומה במקצת סימנים לאמו לענין בכורה מעשר ושאר קרבנות, ומדוע? (5) מה דין הפדיון בשה פסולי המוקדשין שנפדה, ומדוע?

ח. 1) האם אפשר לפדות פטר חמור בבהמה הלקוחה בדמי שביעית, ומדוע? ומה דינה של בהמת שביעית בכורה, ומה דינה לענין מתנות זרוע לחיים וקיבה, ומדוע? 2) כיצד סברה הגמ' שצריך להיות הדין בענין חיוב חלה בעיסת שביעית, ומדוע סברה הכי? והאם באמת הכי דינא, ומדוע? והאם אפשר ללמוד מדין זה או מדין עומר מתבואת שביעית לענין חיוב בכורה בבהמת שביעית, ומדוע? 3) המפריש שה לפדיון פטר חמור ועדיין לא נתנו לכהן, ומת השה או שמת הפטר חמור, מה דינו של השה ומה דינו של החמור, ומדוע? והאם אפשר להוכיח מדין זה אימתי מברך על פדיון הפטר חמור?

ט. 1) אימתי הוא זמן פדיון הפטר חמור, ומדוע? ומה דינו בפודה קודם הזמן או לאחר הזמן? 2) המתפס בהמה לבדק הבית, מי עדיף שיפדנה תחילה, ומדוע? 3) אמאי תנא דמסכתין פתח בלוקח עובר חמורו ולא בלוקח עובר פרתו? 4) כיצד הוא האופן הקנין לדעת ר' יצחק בר נחמני אמר ריש לקיש בשישראל קונה מגוי או כשגוי קונה מישראל, ומנלן (באר היטב)? והאם קנין זה הוא מדאורייתא, הוכח! 5) האם גופו של גוי או של ישראל נקנה בכסף שטר וחזקה?

י. 1) מה הוא הקנין אליבא דרבי יוחנן בישראל ובגוי, ומנלן? והאם יש אונאה בגוי? 2) האם אותו הקנין שבו קונה הישראל מחבירו מהני אף מהקדש, ומדוע? ומה דין ההקדש באונאה, ומנין? 3) הלוקח גרוטאות מגוי ונמצא בהם עבודה זרה, כיצד יש לו לנהוג בהו (פרט), ומדוע? 4) האם יש להוכיח מה דעתו של רב אשי בענין הקנין בישראל ובגוי?

יא. 1) קדשים שקדם מום קבוע להקדשן, מה דינן בגיזה ועבודה, ולענין בכורה ומתנות, ומדוע? והאם אפשר ללמוד מדינם אף לקדשי בדק הבית, ומדוע? 2) מה דינן של ולדות קדשים שקדם מום קבוע להקדשן (פרט), ומדוע?

יב. 1) המקדיש זכר או נקבה תמימים לדמיהם, כיצד יש לנהוג עמהם, ומדוע? 2) באלו קדשים סברה הגמ' דאף בעלי מומים יקרבו לגבי המזבח, ומדוע? והאם באמת קריבים אף בעלי מומים, ומדוע? 3) מה הוקשה לגמ' בביאור הפסוק "לא יחליפנו ולא ימיר אותו רע בטוב או טוב ברע" (באר היטב)? וכיצד ביארו פסוק זה?

יג. 1) אלו קדשים ישנם בכלל העמדה והערכה? והאם אפשר להוכיח מה דעתו של התנא דמתניתין בענין? והאם יש אופן דאינו טעון העמדה והערכה, ומדוע? 2) קדשים שקדם הקדשן למומן, מה דינם בבכורה ובמתנות, ומה דינם בגיזה ועבודה, ומדוע? 3) כיצד סברה הגמ' גבי איסור חלב ואיסור אותו ואת בנו בפסולי המוקדשין, ומדוע סברה הכי? והאם הכי דינא, ומדוע? ומה דינם לענין כיסוי הדם, ומנלן?

יד. 1) האם מותר להאכיל פסולי המוקדשין לכלבו, ומדוע? 2) כיצד יש לנהוג בוולדות קדשים שקדם הקדשן למומן כשנולדו קודם הפדיון? 3) כיצד יש לנהוג בוולדות קדשים שקדם הקדשן למומן כשנולדו לאחר הפדיון, ומדוע? והאם דין זה הוא מדאורייתא או מדרבנן? 4) האם אפשר להתפיס קדושת זבח אחר על עובר קדשים בעודו במעי אמו, ומדוע? והאם תלוי הוא בפלוגתא אי ולדות קדשים בהויתן הם קדושים או ממעי אמן הן קדושים, ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן בכורות ט טו

א. (1) במתניתין מבואר דרק אחד מהם קדוש בבכורה, והשני אינו קדוש כלל, ומסקינן דמתניתין רבנן דפליגי ארבי יוסי הגלילי דסבר אפשר לצמצם, ואמרינן דבוודאי רק אחד יצא ראשון ורק הוא הבכור. ואמרינן דליכא לדון הכא משום חציצה, משום דמין במינו אינו חוצץ. ולרבי יוסי הגלילי, אם ראינו להדיא דהוציאו שני ראשיהם כאחד, שניהם בכורים דילפינן לה מבכור בהמה טהורה. אבל אם לא ראינו, כיון דאיכא ספיקא שמא יצאו שניהם כאחד, יתן אחד לכהן והשני יפריש מספק לעצמו. [והיינו דווקא אליבא דרבי יהודה דיש להפריש אף מספק].

(2) היכא דילדה זכר ונקיבה, מבואר במתניתין דיש להפריש אחד מספק ואינו צריך ליתנו לכהן, ומסקינן דהיינו דווקא אליבא דרבי יהודה דאמר דפטר חמור אסור בהנאה קודם הפדיון, ולחכי אף לעצמו צריך להפרישו כדי להוציאו מידי איסורו. וכתבו התוס' דאף לרבי יוסי הגלילי דיש לחוש שיצאו שניהם כאחד ובכיהאי גוונא ליכא בכורה, מכל מקום מספק צריך להפריש. ויש צד בתוס' דאחותו לא חשיב מינו ואית ביה משום חציצה, [ולחכי גיטא דחשיב חציצה, רק אי נימא דלא בעינן כולו רחם איכא למימר דהזכר בכור].

(3) נותן שני טלאים לכהן, וכתבו התוס' דאית לאשמועינן דאינו יכול לפדות על שה ולחזור ולפדות בו קודם שנתנו לכהן.

ב. (1) לדעת רבי יהודה אסור הוא בהנאה, ועולא ביאר טעמו משום דמהא דהתורה הקפידה עליו לפדותו דווקא בשה ואפילו אינו בשוויו, על כרחך דאיכא הכא איסור דצריך להפיקעו, דאילו היה רק מתנות כהונה גרידא לא היה לתורה לחייבו דווקא בשה. ואי בעית אימא דרבי יהודה סבר דילפינן לדינו מבכור בהמה טהורה. ולדעת רבי שמעון מותר הוא בהנאה, ולדעת עולא היינו משום דלא אשכחן מידי דאיסורא דאחר הפדיון תרוויהו מותרים. ואי בעית אימא, רבי שמעון יליף מקרא דכתיב "לא תגוו בכור צאנך" דלמעט בהמה טמאה אתי דשרי בהנאה. ומסקינן דהא כולי עלמא מודו דבכור אדם שרי בהנאה, וילפינן לה מדכתיב "לא תעבוד בבכור שורך" ודרשינן אבל אתה עובד בבכור אדם. [אמנם בריש סוגיין כתב רש"י דהיינו טעמא דשרי משום דלא אשכחן דאסור].

(2) דעת רבי יהודה דמקודשת, ומסקינן דטעמו משום דאשה יודעת שאינה מתחללת בכסף המעשר שני, אלא עולה לירושלים ופודה. וכתבו התוס' דמשמע שאף עכשיו בגבולין מתקדשת משום הא. ואף דשנינו דעיסת מעשר בגבולין פטורה מחלה, לאו משום דלאו ממון בעלים הוא, אלא משום דאסור באכילה לא קרינן ביה "עריסותיכם". ורצו להוכיח מינה בסוגיין דאף במעשר שני דחזינן דצריך לפדותו רק בכסף צורי, אפילו הכי שרי בהנאה אפילו לרבי יהודה, וקשיא לעולא דאמר דמהאי טעמא אסור רבי יהודה פטר חמור בהנאה, ומסקינן דליתא משום דלענין קידושין אף רבי יהודה מודה דשרי משום הרווח דביני ביני.

(3) מסקינן דבכור שורך לכולי עלמא אתי למעט בכור אדם, ובכור צאנך, לרבי יהודה דאמר שותפות גוי אינה פוטרת מבכורה, אתי למעט דליכא ביה איסור גיזה ועבודה, והיינו דכתיב "צאנך". ואגב צאנך כתיב נמי שורך. ודעת רבי שמעון דשותפות גוי פוטרת מן הבכורה ועל כרחך דקרא אתי למעט בכור בהמה טמאה.

ג. (1) אם שחטן לאחר שנגמר דינם, לדעת תנא קמא מקבלים הם טומאת אוכלין כיון דהשחיטה משויא להו שם אוכל, ולדעת רבי שמעון אין בהו טומאת אוכלין, משום דאסורים בהנאה, ולדידיה בעינן לטומאת אוכלין אוכל שאתה יכול להאכיל לכל הפחות לאחרים. ולאחר שהשור נסקל והעגלה נערפה, אף רבנן מודו דרק אם חישב עליהם לאוכל יש בהו טומאת אוכלין, ונפקא מינה לצרף פחות מכזית דאין בו משום טומאת נבלה לפחות מכביצה אוכלין. ולענין בשר בחלב, אף רבי שמעון מודה דמקבל טומאת אוכלין, משום דלדידיה שרי בהנאתו, ואף לישראל גופיה היתה לו שעת הכושר. ולענין פטר חמור, אם ערפו כולי עלמא מודו דלא חשיב אוכל ואינו מטמא. ואם שחטו קודם עריפתו, לדעת רבנן מטמא, ולדעת רבי שמעון תליא בפלוגתא מה דעתו של רבי שמעון באיסור הנאה לאחר העריפה, דאי אסור אינו מטמא, אבל אי שרי שפיר מטמא.

(2) נבלת בהמה טמאה אינה מטמאה בלא מחשבה לאכילה, משום דמאיסה ועוד דדחוייה מישראל בתרתי. ואינה טעונה הכשר משום דקיבלה טומאה חמורה בעודה מחוברת בבהמה. ונבלת בהמה טהורה הוי אוכל אף בלא מחשבה משום דלא מאיסה ועוד דנדחית מישראל רק בחדא. ואף היא אינה טעונה הכשר. והחלב בשווקים אינו צריך מחשבה דסתמו עומד לאכילה, אבל בכפרים סתמו אינו עומד לאכילה וצריך מחשבה, וחלב של טמאה לעולם צריך הכשר, וחלב דטהורה היכא דאינו טעון מחשבה מהני ליה שחיטת בהמה להכשירו. ודעת רבי שמעון דכל המינים שיש להם סימן טהרה אחד, נמי דינם כטהורה דאינה טעונה מחשבה והכשר.

(3) נבלת עוף, בכפרים טעונה מחשבה דאין סתמה לאכילה, ובשווקים אינה טעונה מחשבה, ולענין הכשר, בעוף טמא בעינן הכשר, ובעוף טהור אינו טעון הכשר.

ד. (1) לדעת נימוס הגרדי אינו מועיל כלל להכשירו לקבל טומאה, משום דלאו שחיטה היא, ולדעת רבי אליעזר, מעיקרא אמרינן דשחיטה להתלמד נמי הוי שחיטה להכשיר, ובלבד שלא יהיה כמתעסק. אמנם מסקינן דאיכא למימר דאיכא חילוקא בין עופות שיש להם סימן טהרה כל שהוא דבהנך אפילו נחירה (כן כתבו התוס') מועלת משום דדמי לטהורה דהוי אוכל [ולכאורה תליא בכפרים או בשווקים], לעופות דאין להם כלל סימני טהרה, דבאלו רק שחיטה מעליא מהניא להכשירו. ולדעת רש"י אף היכא דנחרה הדם מועיל להכשיר אוכלין אחרים, אבל התוס' כתבו דבנחירה לא חשיב דם, דדווקא באדם התחדש דאף דם חללים מכשיר.

(2) למסקנת הגמ', דעת רבה ריש לקיש ורב נחמן דכולי עלמא מודו דנאסר, דילפינן ליה שם שם מעגלה ערופה דשם תהא קבורתה ואסורה בהנאה. ודעת רבי יוחנן דעדיין היא מחלוקת, ולרבי שמעון שריא בהנאה ולרבי יהודה אסור. ואמרינן דאף לרבי יהודה בעינן למילף לה מעגלה ערופה, משום דסלקא דעתין דעריפה הוי כפדיה דמתרת בהנאה.

(3) קודם עריפתו, לרבי שמעון וודאי מקודשת, ולרבי יהודה, היכא דאיכא ביני ביני מוקדשת, אבל אם ליכא ביני ביני, כגון לרבי יוסי בר יהודה דאין פודין בשה פחות משקל בגוונא דהחמור שווה רק שקל, אינה מקודשת. ולאחר עריפה, לדעת רב נחמן אינה מקודשת לכולי עלמא דהא אסור בהנאה, אמנם לדעת רבי יוחנן אליבא דרבי שמעון אכתי מקודשת.

ה. (1) בדאורייתא מצינו פלוגתא דרבנן ורבי יוסי בר יהודה, דלרבנן יכול לפדותו בכל שהוא, דהא כתיב "תפדה" לרבנות. ולרבי יוסי בר יהודה אינו יכול לפדות בפחות משקל, דהא כתיב "וכל ערכך יהיה בשקל הקודש". ובדרבנן אמרינן דיש שיעור של עין יפה דהוא בסלע, עין בינונית שהוא בשלשה דינרים, ועין רעה שהוא שני דינרים דהיינו שקל. ואם בא לימלך אומרים לו עין בינונית, אבל אם פדה אפילו בפטרווא יצא ואין כופין אותו.

(2) לדעת רב אחא תליא הוא בפלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון, דלרבי יהודה הקפידה תורה דווקא על שה משום הפקעת האיסור הנאה דיש בו, ולדעת רבי שמעון בכל דבר. ולדעת רבינא אף רבי יהודה מודה דיכול בשוויו, דלא גרע מהקדש דיכול לפדותו בשוויו.

3) מסקינן דיכול לפדות אף את של חבירו, וכתבו התוס' שהוא משום דלא כתיב בהו בעלים [ועיין מהרי"ט אלגאזין]. ואם פדה, לדעת רבי שמעון פשיטא דאינו נוטל החמור דהא ממון בעלים גמור הוא, ומסקינן דאף לרבי יהודה החמור של הבעלים דהא קנוי לו לביני ביני וכדחזינן מהא דשנינו דהגונב פטר חמור משלם כפל לבעלים, ואמרינן ביה טעמא משום דאף שעתה אין לו יש לו לאחר זמן. 4) משכחת לה בגוונא דהיו לו בביתו ספק פטר חמור והפריש עליהם שה להפקיע איסורן, אי נמי דירש פטרי חמורים מסבו הכהן שירשן מסבו הישראל, דצריך להפריש עליהם שה והוא לעצמו, [דאי היו מעיקרא של סבו הכהן, הרי לא היה צריך כלל להפריש עליהם]. אבל בלאו הכי לא משכחת לה, דהא אם נתנו לכהן הכהן פטור מלעשרן כדין לקוח ונתנו לו במתנה.

ו. 1) מעשרן והם שלו, ואפילו סבו ירש מסבו הישראל, משום דחשיב כאילו סבו הכהן הוריש לו את החולין ואת המעשר, ועל כן מעשרן להפקיע איסור טבל דידהו, ומוכר ההפרשות לכהן. ואין ללמוד את דינו מדין החמורים דאף התם אמרינן מעשרן והם שלו, דשאני התם דהשה כמופרש ועומד דהרי ניכר לעצמו (רש"י, ועיין שפת אמת), וטפי חשיב כירש שה מסבו הכהן. ומאידך אין ללמוד לחמורים מטבלים, דאיכא למימר דשאני טבלים דעישורן מיניה וביה, ולא דמי לשה דצריך להביאו מעלמא. 2) אי מירחן גוי איכא פלוגתא אי מירוח גוי פוטר או לאו, וכתבו התוס' דהאי פלוגתא היא גם היכא דהתבואה גדלה ברשות הגוי. ומכל מקום מדרבנן וודאי צריך להפריש משום גזירת בעלי כיסים. ואי מירחן הישראל ברשות הישראל, הרי חייב להפריש וליתן לכהן, ואם מירחן הישראל ברשות הגוי [ולרש"י איירי באריס, ולתוס' איירי בקונם קודם המירוח], חייב להפריש. ואת התרומה גדולה חייב ליתן לכהן, אבל אם התרומה מעשר אינו חייב ליתן לכהן, משום דקרא איירי בלוקחן מירשאל כדכתיב "כי תקחו מאת בני ישראל". וכתבו התוס' דמשום הכי אף בלוקחן מן הגוי פטור מליתן משום דאומר לו אתינא מכח מאן דלא מצית לאשתועי דינא בהדיה. וכתבו התוס' דאין להוכיח מסוגיין דלקוח חייב מדאורייתא מהא דמיעט רחמא לקוח מגוי מתרומת מעשר, משום דאיכא למימר דקרא בגוי המעשרן בעצמו איירי.

ז. 1) בשוויו, יכול לפדות בכל גווי. אבל בתורת שה אין פודין בשחוטא משום דילפינן שה שה מפסח, מה שה דפסח פסול בשחוטא דהא בעינן שחיטה לשמה, אף שה דפדין פטר חמור פסול בשחוטא. ולענין בן פקועה, לרבי מאיר דטעון שחיטה, וודאי דמהני [אמנם עיין רמב"ן בחולין (עז:)] דכתב דלמסקנת הסוגיא אף רבי מאיר מודה דאין פודין בו, ולדעת רבנן נחלקו מר זוטרא ורב אשי, דלמר זוטרא ילפינן מפסח דפסול [דכיון דכשחוט דמי מסתברא ללומדו מפסח], ולמר זוטרא להא לא ילפינן מפסח דהא כתיב "תפדה" לרבות. 2) אביו עז ואמו רחל, לדעת תנא קמא פסול דילפינן מפסח פסול בכלאיים כדין כל הקדשים דילפינן להו מאו שור או כשב. [אמנם מסקנת הסוגיא בבבא קמא (עז:)] דילפינן לה מבנין אב דכל היכא דכתיב שה להוציא את הכלאיים אתן. ולדעת רבי אלעזר כשר משום דשה קרינן ביה. אבל אם אמו פרה כולי עלמא מודו דלא מהני, משום דאולין בתר אימיה. ולענין הנדמה, לדעת רבי אלעזר וודאי דכשר, אבל לרבנן מספקא לן בגמי' ולא איפשטא, דדלמא דווקא בכלאיים ממעטינן אבל נדמה הוי שה מעליא. 3) היכא דאינו טריפה שפיר פדינן בו, דלהכי אתי הריבוי דתפדה, אבל אם הוא מום שעושה טריפה כבר ילפינן לה מפסח דאין פודין בו.

4) לענין בכורה חל עליו קדושת בכורה, דילפינן לה מ"אך", [וכתבו התוס' דלמאן דמיעט כלאיים מפטר חמור תרי זימני, צריך לומר דיש לו ריבוי אחר לרבות דומה במקצת סימנים]. ולענין שאר הקרבנות הוי מום גמור. ולענין מעשר יש להתספק האם ילפינן תחת תחת מקדשים, או העברה העברה מבכור. 5) אין פודין בו לכולי עלמא, דהא כתיב ביה "כצבי וכאייל", מה צבי ואייל אין פודין בהו, אף בו אין פודין.

ח. 1) בחייב בוודאי אינו פודה משום דצריך ליתנו לכהן ועובר בהא משום "לאכלה ולא לסחורה" דהא החמור שמקבל תמורת השה אינו ראוי למאכל. אבל בספק מסקינן דפודה משום דהשה נשאר ברשותו ושפיר איכא ביה "לאכלה". ובהמת שביעית אינה חייבת בבכורה משום דאיכא אימורים לגבוה, ורחמנא אמר לאכלה ולא לשריפה, אבל חיוב מתנות שפיר איכא דהוי "לאכלה". 2) סברה הגמ' דפטורה מחלה משום דשייך ביה שריפה כגון בנטמאה, וכתבו התוס' דלא יהני להפריש עליה מעיסה אחרת, דכיון דממנה אי אפשר להפריש הרי הוי מן החיוב על הפטור. אמנם מסקינן דליתא דהא כתיב "לדורתכם" דחלה נוהגת לעולם, ואין ללמוד מהתם לבכור, משום דשאני בכור דעיקרו עומד לשריפה, וכתבו התוס' דאף מעומר אי אפשר ללמוד, משום דאיכא פירכא טובא דהא הוי קרבן ציבור ורוחה שבת וטומאה, ועוד, דאי אפשר לקיים מצות עומר אלא בשל שביעית דהא בעינן "כרמל". 3) לדעת רבי אליעזר ילפינן מבכור אדם דחייב באחריותו עד שיגיע ליד כהן, ומשום הכי אם לא הגיע ליד כהן השה אינו קדוש והחמור בקדושתו, ואם מת השה הרי הוא לבעלים ויתן אחר לכהן, ואם מת החמור טעון הוא קבורה, ולדעת רבנן לא ילפינן מבכור אדם, ואינו חייב באחריותו ומיד בפדיון חשיב אתי לרשות כהן, ואם מת החמור אינו טעון קבורה. וכתבו התוס' לעיל (יא.), דמשום הכי מברך מיד בשעת הפדיון ולא בשעת הנתינה, דהא משעת פדיון קיימא ברשות כהן.

ט. 1) לדעת רב נחמן מצוותו לכתחילה לאחר ל' יום דומיא דבכור אדם, דהרי הוקשו, אלא דאם פודהו קודם ל' בדיעבד יצא. ולדעת רב ששת, מצוותו לכתחילה מיד דילפינן מתפדה תפדה ריבה, אלא דעד שלושים יום לא עובר, וכתב השיטה מקובצת דהוא מדרבנן בעלמא, ולאחר שלושים עובר עליו. ולדעת רבא, לרבי אליעזר דילף מבכור אדם, מצוותו בשלושים ואי אפשר קודם, ולרבנן דלא ילפו מבכור אדם מצוותו דווקא לאלתר ולאחר זמן זה לכאורה עובר עליו. 2) מצוותו באדון שנאמר "ואם לא יגאל ונמכר בערכך". ובתוס' הוסיפו דבערכין מבואר דהוא משום דמוסיף חומש. 3) אידי דחביבא ליה כדאמרינן "מה נשתנו פטרי חמורים", ולהכי עדיף טפי למיפתח ביה. אי נמי, משום דזוטרין מילייהו דהוי רק פרק אחד, פסיק ותני ליה בראשונה. 4) ישראל קונה מגוי בכסף, דהא כתיב "או קנה מיד עמיתך" ודרשינן דווקא מיד עמיתך במשיכה דהיא מיד ליד, אבל מגוי בכסף, וליכא למימר דאיירי בקנין חדש, דהא מסתמא קרא איירי בקנינים הרגילים דהם משיכה וכסף, ובהו אשכחן דמהני בעלמא, כסף בקרקע ובהקדש, ומשיכה במציאה והפקר. ואין לומר דגוי לא יקנה כלל דהא לא גרע מגופו דקונה, וכן אין לומר דליבעי תרווייהו, דהא כל שכן מגופו דסגי באחד, וליכא למימר או בהא או בהא, דהא דומיא דעמיתך כתיב. וכן גוי קונה מירשאל רק בכסף, דהא כתיב נמי "וכי תמכרו ממכר לעמיתך". 5) גוי נקנה מירשאל בכסף שטר וחזקה, דהא כתיב "לרשת אחוזה" הרי דהוקש לאחוזה. אבל מגוי אינו נקנה בשטר דהא לא אשכחן שטר בגוי. וירשאל נמכר לגוי בכסף אבל לא בשטר ובחזקה, מלבד חזקת כיבוש מלחמה.

- י. (1) לרבי יוחנן ישראל קונה בכסף, ולרש"י הוא משום דילפינן מהקדש דכתיב ביה "ונתן הכסף וקם לו". והתוס' כתבו דסבירא ליה לרבי יוחנן דאז קנה מיד עמיתך איירי בקנין האמור סתם במקרא דהוא כסף. ולענין גוי, איכא למימר דדריש "עמיתך" למעט דגוי אינו קונה בכסף אלא במשיכה. ואיכא למימר דדרש עמיתך למעט גוי מאונאה, ושפיר מהני ביה נמי כסף. ואמרינן דלמאן דשרי גזילו וודאי דאונאתו מותרת וליכא למימר דאיצטריך האי קרא למעט.
- (2) בהקדש מהני רק כסף אבל לא משיכה, משום דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה וליכא בה משיכה. ואף אין אונאה בהקדש, דהא כתיב "אחיר".
- (3) למאן דאמר ישראל קונה מגוי במשיכה, אם לא משך פשיטא דיכול להחזירין. ואף אם משכן אי הוי מקח טעות יכול להחזירין, ולרבא מקח טעות משכחת לה אפילו אם נתן מעות, ומכל מקום אם נתן מעות ומחזירם מיחזי כדמי עבודה זרה ואסור. ולדעת אביי לא חיישינן למיחזי, אמנם מקח טעות משכחת דווקא היכא דלא נתן המעות, אבל נתן המעות הוי ליה למידק מה קונה. ואם קיבל עליו לקנות כדין הישראל, אף המשיכה לא מהניא ליה ויכול לחזור אי לאו דנתן כסף אליבא דרבא. ולמאן דאמר כסף קונה בגוי, אף אם משך לא מהני מידי ורק אם נתן כסף אינו יכול לחזור בו.
- (4) בסוגיין קאמר רב אשי דמשיכה אינה קונה בגוי. וכתבו התוס' דשפיר איכא למימר דסבר כרבי יוחנן דאף ישראל אינו קונה במשיכה, והיינו דבעבודה זרה לא משני רב אשי דרבי יוחנן לטעמיה ואנא כריש לקיש סבירא לי. אמנם איכא למימר דלבסוף הדר ביה לגבי אמרימר דסבר דגוי קונה במשיכה.
- יא. (1) קודם הפדיון אסורים בגיזה ועבודה, ומסקינן דהיינו טעמא דכיון דהקדישם למזבח, אתו לאחלופי בקדושת הגוף, ולהכי גזרו מדרבנן איסור בגיזה ועבודה [והיינו אף היכא דליכא מעילה]. אבל לאחר הפדיון הרי הן חולין גמורים. ולענין בכורה ומתנות, קודם פדיון אינו חייב, משום דסבר האי תנא דאף קדושת דמים מפקעת מחיוב הבכורה והמתנות, וביאר רש"י דילפינן לה מקדושת הגוף [דכתיב ביה "כצבי וכאיל"ן]. והתוס' כתבו דממעטינן ליה מכתוב במתנות "בקרן" ובכורה "כל הבכור בישראל". אבל לאחר פדיון הוי כשאר חולין.
- (2) אם התעברו ונולדו לאחר הפדיון, פשיטא דחולין גמורים הן. ואם התעברו קודם הפדיון ונולדו לאחר הפדיון, נמי הוי חולין דהא נפדו אגב אימן. ואם נולדו קודם פדיון, אף עליהם יש קדושה, אמנם נפדים אפילו תמימים שלא יהיה טפל חמור מן העיקר, דהרי מכח קדושת בעלי מומין באו.
- יב. (1) דעת רבא דהמקדיש זכר תמים לדמיו, הרי קרב עולה, דלא נפיק מכלל קדושת מזבח. ואם הקדיש נקבה, כתבו התוס' דתליא בפלוגתא דרבי יהושע ורבי אליעזר האם קרבה בעצמה שלמים, או דנמכרת לצרכי שלמים והדמים יקרבו לנדבה. אמנם איכא מאן דאמר דאף הזכרים ימכרו ויפלו דמיהם לבדק הבית. וכתבו התוס' דיש לומר דאיירי דווקא היכא דאמר בפירוש לדמיהם, אבל במקדיש סתם דלמא כן קדשי למזבח.
- (2) סברו דבבכור כיון דחל עליו קדושה אפילו במומן הוא הדין שיקרב במומו, ודחו, דהא כתיב ביה קרא להדיא דאינו קרב. וכן סברו הכי גבי מעשר, דכי היכי דקדוש כדכתיב "לא יבקר" הוא הדין דקרב, ודחו דגמר העברה העברה מבכור. וכן סברו לענין תמורת קדשים דכי היכי דנתפס אפילו בעל מום הוא הדין שיקרב, ודחו דהא מקיש תמורה לו כדכתיב "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", וכן סברו לומר הכי בולדות דילפינן מקרא דחל עליהם קדושה אפילו בעלי מומים, ודחו, דהא הוקשו בקרא לנדרים, ומה נדרים אינם קריבים אלא תמימים, אף ולדות אינן קריבים אלא תמימים. וכתבו התוס' דהוא הדין דיש ללמוד מהתם אף לתמורה, דאף היא מהאי קרא נפקא.
- (3) הוקשה לגמ' דהשתא רע בטוב אסור רחמנא, כל שכן דטוב ברע, וליכא למימר דטוב ברע אתי לסיפא דקרא דכתיב "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", דאי הכי, הוי ליה למיכתב הכי בסיפא דקרא. ומשום הכי ביארו, דאתי קרא למימר דדווקא טוב מעיקרא תופס תמורה אף דעתה הוא בעל מום, אבל רע מעיקרא, והיינו דקדם מומו להקדשו, אינו תופס בתמורה.
- יג. (1) לדעת רבי שמעון, קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה, אבל קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה. ולדעת רבנן קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה. ונחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בדעת רבנן גבי קדשי מזבח, דלרבי יוחנן אף קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה, אבל לריש לקיש קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה. ומתנא דמתניתין מבואר דסבירא ליה דקדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה, דהא קתני בסיפא גבי קדם הקדשו למומו דאם מתו יקברו, וליכא למימר דהוא משום דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, דאי הכי הוי ליה למכתב ואם נטרפו יקברו, אבל מדקתני אם מתו נראה דמשום דאינו בהעמדה והערכה אינו נפדה. והיכא דקדם מומו להקדשו, בין רבנן ובין רבי שמעון מודים דנפדה, והיינו דכתיב "אותה", מלבד תנא דבי לוי דסבר דלעולם בעינן העמדה והערכה אפילו בדבר דאינו ראוי למזבח.
- (2) פטורים מן הבכורה ומן המתנות משום דכתיב בהו "כצבי וכאיל"ן ומה צבי ואייל פטורים מן הבכורה ומן המתנות דהא רק בצאן נאמרו מתנות ובכורה, הוא הדין פסולי המוקדשין פטורים, וכן אסורים בגיזה ועבודה כדכתיב "תזבח" ודרשינן ולא גיזה.
- (3) הגמ' סברה דכיון דכתיב בפסולי המוקדשין כצבי וכאיל, הוא הדין דחלבו יהיה מותר ולא יהיה בו איסור אותו ואת בנו. ולדעת אביי, תרוויהו ילפינן מדכתיב "אך". ולדעת רבא, מדכתיב "אך" ילפינן לאותו ואת בנו. אבל לחלבו ממעטינן מדכתיב "דמו", והא ליכא למימר דלדמו אתי, דהא אף דם צבי ואייל אסור, ועל כרחק כוונת התורה לאיסור חלב, והא דלא כתבה חלב להדיא, משום דהוי אמינא דיצא מכלל כרת ואתי לכלל לאו, אבל השתא דכתיב דם הרי שפיר דאף יש כרת. ולענין כיוסי הדם כתבו התוס' דכבר ילפינן לה מדכתיב "על הארץ תשפכנו כמים".
- יד. (1) איכא תרי לישני בגמ', איכא לישנא דדרשינן מדכתיב "ואכלת" ולא לכלביך, ואיכא לישנא דואכלת לישנא דקרא הוא, אבל מאחר זביחה הותר הוא לכל.
- (2) אם נולדו קודם הפדיון, הרי הם קדשים גמורים ואינם נפדים אלא על ידי מום. אמנם איכא פלוגתא אי קריבים בעצמן, או דדינם לרעיה ואין להקריבם בעצמם.
- (3) ואם נולדו לאחר הפדיון, לדעת רב הונא כונסן לכיפה עד שימותו, משום דלהקריבן אינו יכול דהא מכח קדושה דחוויה אתו, דהרי כבר האמא נפדתה, וכן לפדותה בעצמה אי אפשר, משום דלא אלימא קדושתה לחול עליה פדיון. ובמעראב אמרו משמיה דרב חנינא, דמתפס עליהם קדושת זבח קודם לפדיון אמן, ולאחר שילדו יפדם במומם. ואמרינן בגמ' דרב הונא לא התיר בהא משום גזירה שמא יגדל מהן עדרים עדרים. ובפירוש אחד כתב רש"י, דסבר רב הונא דמדאורייתא כלל לא חלה קדושה על הולד דהא נולד לאחר הפדיון, ומדרבנן בעלמא גזרו עליה.

4) בבכור כתיב להדיא דאינו יכול להתפיסו בקדושת זבח אחר. ולענין ולדות קדשים, היכא דקדם מומם להקדישן, שפיר יכול לשנותו לכל זבח שירצה. אבל בקדם הקדישן אינו יכול להתפיסו אלא בקדושת אותו זבח, דהוקש לבכור. וכתבו התוס', דאין נפקא מינה אימתי חלה קדושת הולד, משום דכיון דקדושתו מכח אמו, לעולם דמי לבכור במעי אמו דאינו יכול להקדישו לקדושה אחרת.